

La Dansa a Manresa: símbol, música, festa i cohesió social. Materials per a la seva història

Glòria Ballús i Casóлива

Manresa va ser de les primeres ciutats de Catalunya que va mostrar interès per la Sardana, per la dansa i els balls populars. La ciutat estava engrescada en l'ambient cata xx i tenia una forta activitat econòmica i social que propicià la creació de l'Escola d'Arts i Oficis (1902), del Centre Excursionista de la Comarca de Bages (1905) i de la Cambra Oficial de Comerç i Indústria de Manresa (1906); i, sobretot, cal remarcar el naixement de l'Orfeó Manresà, l'any 1901, fruit precisament de l'espectacular manifestació que va viure la ciutat amb la vinguda de l'Orfeó Català a Manresa, el dia 1 de setembre de 1901.

Sembla que pràcticament el mateix grup que va promoure la fundació de l'Orfeó Manresà, també va propiciar la introducció de la sardana a Manresa, amb Josep Esteve i Seguí al capdavant (fundador i primer president del Centre Excursionista de la Comarca de Bages), amb un primer grup d'entusiastes format pel diputat a Corts Leonci Soler March, el metge Josep Arola, l'humanista Blai Padró, la pro-

fessora de música Concepció Piniella, entre d'altres figures importants de la societat manresana.

Però els primers antecedents de danses o balls, a Manresa, els trobem explicats per Frederic Soler i Camillo en el seu llibre *Etimologia del nom Manresa. Costums manresanas*, editat a l'any 1901. El mateix Soler i Camillo, en referir-se a aquests balls, abans de fer-ne l'explicació, diu: "la descripció d'alguns balls antics qu'ara gayre be no's ballan, y alguns d'ells talment olvidats"; i en fa una explicació de cada un d'ells: "Ball de bastons, La Bulangera, Ball del Ram i de la Coca, Ball del Rossinyol o Treure-ball, La Contradansa y altres balls antics".

Les primeres sardanes a Manresa s'interpretaren per la Festa Major de l'any 1904, tocades per la Banda Municipal La Alianza, i per la cobla la Principal de Santa Coloma de Farners. Aquesta dansa fou ballada per "aymants de les costums y tradicions del terror", com diu precisament el diari *El Pla de Bages*, del mateix dia. Dos dies abans, amb el patrocini de la "Lliga Regional" ja l'havien assajat a la plaça Major.

Precisament per l'èxit obtingut i l'interès que despertaren, el mateix diari *El Pla de Bages*, el dia 17 de setembre de 1906, informà "Reunits els joves sardanistes al local de la Cambra Agrícola Oficial s'ha deixat definitivament constituït el *Foment sardanístic de la Comarca de Bages*", que passà a dir-se "Foment Sardanista del Bages" i l'any següent –1907– ja adoptà el nom de Foment de la Sardana de Manresa.

Així doncs, amb aquest començament ple de vida s'inicià la sardana a Manresa. Des de llavors la sardana ha tingut un lloc propi a la ciutat, amb impulsors com Joaquim Pecanins, Francesc Soler Mas, entre d'altres; s'ha manifestat en festes importants; ha estat present en esdeveniments significatius de la història de Manresa; i ha ofert una gran quantitat de compositors que han creat una multitud de sardanes; han sorgit colles sardanistes, com el Grop Patri, la Colla Clavellina, la Rosada, el Nou Estel, etc. i grups sardanistes com Dintre el Bosc i la Nova Crida; i de cobles, com els Masanes, els Juanola, la Principal de Bages, la Principal de Manresa...

Cal remarcar també la celebració d'esdeveniments importants que també han tingut una repercussió fora de la ciutat, com la proclamació de Manresa ciutat pubilla de la sardana, l'any 1963, que fou un esclat d'actes culturals i de festa marcats, alhora, per les dificultats de caire polític; i altres activitats de difusió com el programa radiofònic *Aires de Catalunya*, que fa més de 50 anys que

és en antena, i revistes, com *La Sardana* i *Àmbit*, encara que de curta durada.

Aquest ambient molt favorable a la sardana, que a començaments del segle xx va portar a constituir el Foment de la Sardana, va gestar també la fundació de l'Esbart Manresà de Dansaires. Amb motiu de la commemoració del centenari de la Batalla del Bruc, al mes de juny de 1908, el Foment de la Sardana va organitzar una festa de balls populars catalans, que varen ser ballats per la secció folklòrica de l'Associació de la Lectura Catalana, de Barcelona, dirigida per Aureli Capmany, i per l'Esbart de la mateixa Associació, sota la direcció de Rafael Tudó.

La interpretació de les danses va engrescar els components del Foment de la Sardana a constituir un grup semblant. Així naixeria l'Esbart Manresà de Dansaires, que actuà per primera vegada en públic el dia 7 de febrer de 1909, dirigit per Àngel López, en la festa d'inauguració del nou local del Foment de la Sardana.

Més endavant, l'any 1910, com una secció més del Centre Excursionista de la Comarca de Bages naixia una nova entitat amb el nom d'Agrupació de la Dansa, que es va constituir a la ciutat de Manresa per promoure els ballets típics populars de les comarques catalanes, i en el moment de la seva fundació estava formada per quatre senyorettes i set joves. L'ànima d'aquest nou esbart del Centre Excursionista fou Josep M. Gassó, que compartí la fundació i la direcció amb Joan Cots.

Ballada de Sardanes, a la plaça Major de Manresa, any 1927.
Arxiu Esbart Manresà.

La tasca de l'Agrupació de la Dansa la trobem explicada en referències i cròniques en el diari *El Pla de Bages*, sobretot durant els anys 1910, 1911 i 1912, que foren els anys de plenitud. A partir del 12 de novembre de 1911, que es constituí legalment, l'Agrupació de la Dansa es va separar del Centre Excursionista "per considerar-se potent per treballar amb vida pròpia" (com diu la ressenya commemorativa del tercer aniversari). Durà fins l'any 1916, després d'uns anys de forta activitat. Més endavant, a partir dels anys quaranta, sorgiren més esbarts com el Casal Cultural Dansaires Manresans, i d'altres, encara que amb una vida no tan activa.

Estem entre els centenaris del Foment de la Sardana (2007) i de l'Esbart Manresà (2009), entitats molt vives, malgrat les diferents vicissituds polítiques i socials que han viscut i les oscil·lacions pròpies de cada una d'aquestes, i cal mostrar què han estat per a Manresa i quina significació han tin-

gut les seves activitats. Aquestes entitats a l'entorn de la dansa han format i formen un trenat associatiu, de festa i de forta cohesió social que les fa mantenir fermes i en constant activitat.

És necessari fer un treball exhaustiu de recerca de totes les seves activitats i fer un seguiment de cada una d'aquestes, encara que són molt nombroses –i dues celebren el seu centenari– per donar-les a conèixer, ja que en definitiva formen part de la història de la ciutat. A més, cal dir també que el compendi de documentació i d'informacions d'indrets concrets, encara que pugui semblar localista –com en aquest cas la ciutat de Manresa–, aporta unes informacions molt positives per conèixer la vida de la dansa i la vida musical en un sentit més ampli i, alhora, podem dir que complementa els treballs i publicacions ja fets en altres ciutats i comarques, als quals s'afegeix amb la finalitat i l'objectiu d'arribar a fer una història de la dansa i de la música a Catalunya.